

Nachrichten für Dokumentation.

Zeitschrift für Information und Dokumentation. Frankfurt a.M., XXIII/1972, št. 1—6, (XII) + 292 + B 48 str. + pril. 4°.

Zahodnonemška revija za informacijo in dokumentacijo poroča v lanskem letniku na več mestih o pripravah na »zvezni načrt za pospeševanje informacije in dokumentacije«. Najobširnejše in tudi najbolj verodostojno je gotovo poročilo, ki ga je dal zvezni minister K. v. Dohnanyi na zborovanju nemških dokumentalistov v Bad Dürkheimu oktobra 1972 (št. 6, str. 247—250). Štiriletni načrt (1973—1976) predvideva 530 milijonov DM finančnih sredstev zveznega proračuna, ki bodo uporabljena po eni strani za odpravo ovir pri nadaljnjem razvoju informacijskih in dokumentacijskih služb v ZRN, ki so zlasti v nesistemski mnogovrstnosti teh služb, v njihovi nezadostni strojni opremljenosti, v občutnem zaostajanju pri raziskavah teh področij in v perečem pomanjkanju usposobljenega osebja. Zato bo po drugi strani potrebna vrsta ukrepov, ki bodo zagotovili najprej postavitev uspešnih informacijskih sistemov za posamezna področja znanosti. Načrt predvideva 12 takih področnih sistemov (med katerimi so poleg običajnih področij naravnih in uporabnih ved navedena tudi: izobraževanje, družbene vede, ekonomika, pravo in duhovne vede); vsak od teh sistemov bo imel za temeljno nalogo tudi ustanovitev ali usposobitev centralne knjižnice za svoje strokovno področje. Dalje je v načrtu predvidena ustanovitev nadpodročnih centrov za zvrsti informacij (za patente, norme, računalniške programe itn.). Tudi bo ustanovljeno centralno združenje, ki bo skrbelo za izpolnitev infrastrukturnih nalog; vanj bi se integrirale vse dosedanje centralne službe, ki naj bi si razdelile raziskave s po-

dročja informacij, skrbele za poenotenje metod dela in zlasti za pospešeno usposabljanje osebja. Gre torej za vrsto sistemskih, organizacijskih ukrepov, ki bodo bistveno vplivali tudi na razvoj znanstvenega knjižničarstva v ZRN (prim. tudi št. 3, str. 128—130).

»Ali naj ločeno korakamo?« se vprašuje v svojem članku H. Samulowitz (uvodni članek v št. 4, str. 142) in opozarja, da je za uspešnost organizacijskih sprememb na vidiku zlasti potrebno, da se zedinita v prizadevanjih predvsem obe temeljni informacijski dejavnosti, bibliotekarska in dokumentacijska. Da pa so med njima še vedno trenja, razodeva polemika okoli »načrta za enotno klasifikacijo v knjižnicah ZRN«, ki ga je predložila študijska skupina Nemške bibliotечne konference zveznemu ministrstvu za izobraževanje in znanost. Dokumentalisti očitajo bibliotekarjem, da jih niso povabili k sodelovanju pri izdelavi enotnega klasifikacijskega sistema, nasprotno pa bibliotekarji odgovarjajo, da so dokumentalisti sicer sodelovali, vendar po njihovi krivdi le z nekaj strokovnjaki. Ob tej polemiki pa I. Dahlbergova (dokumentalistka iz Frankfurta) obširneje poroča o samem načrtu (št. 4, str. 175—176), v katerem so enotnemu klasifikacijskemu sistemu postavljene izhodiščne zahteve, da mora ustrezati najnovejšemu stanju znanosti, upoštevati meddisciplinarne odvisnosti, biti zgrajen na splošno priznanem »kanonu strok« in biti odprt za spremembe v znanostih. Študijska skupina je pretresla osem splošnih klasifikacijskih sistemov, ki so danes v rabi (Deweyev decimalno klasifikacijo, UDK, klasifikacijo Kongresne knjižnice, vzhodnonemško varianto UDK, sistem knjižnice v Münchnu, sistem knjižnic v Regensburgu in Bremnu, klasifikacijo knjižnic v Berlinu in Hannovru

ter »splošni sistem za knjižnice« z varianto knjižnice v Duisburgu). Skupina je ugotovila, da ni mogoče nobenega od teh sistemov priporočiti za enotni klasifikacijski sistem; DK sistemi in Münchenski sistem so analitični, vsi drugi pa sintetični; poskusiti je treba s kombinacijo pozitivnih lastnosti obeh tipov, to pa prilagoditi družbenim in nacionalnim razmeram v ZRN, kar naj bi v 5 letih opravilo 43 delovnih skupin s 172 strokovnjaki ob približnih stroških 2 milijona DM. Naša avtorica očita temu poskusu, da bo pravzaprav uporabil le zastarelo metodo na morebitnih novih vsebinah (saj so DK klasifikacije, pa Colon in Bliss klasifikacija tudi kombinacije sintetične monohierarhične predmetne sistematike z analitičnimi podrazdelitvami); dalje se ji zdi problematična ona družbena in nacionalna prilagoditev novega sistema (saj bo na škodo univerzalnosti in nič boljša kot ruska, oziroma vzhodnonemška BBK); tudi ne vidi, kako bo mogoče v takem sistemu upoštevati zahtevo po meddisciplinarnih odvisnostih, kar nujno zahteva polihierarhično strukturo sistema, v katerem bo mogoče klasificirati tudi predmete, ki lahko nastopajo v različnih predmetnih skupinah, pa različne pojmovne razrede, ki se s svojimi podrazdelitvami lahko pojavljajo v vseh predmetnih skupinah (postopki, pojavi, odnosi itn.). — Tudi dokumentalistu G. Wersigu (št. 5, str. 212—213) se zdi ta poskus tvegan posebno zato, ker je na prvi pogled jasno, da predlagani sistem ne bo vzdržal iste kritike, zaradi katere so bili drugi klasifikacijski sistemi zavrženi kot neuporabni. Zato imenuje poskus kar »Münchhausen '72« (ker je le-ta samega sebe za lase vlekel iz močvirja). — Bibliotekar R. Kluth, vodja študijske skupine, ki je načrt pripravila, pa obema dokumentalistoma odgo-

varja (št. 5, str. 213—215), da gre v njenih kritikah za »očitne nesporazume«; prvi kritiki očita »spekulativne« pomisleke, ki so prezgodnji, dokler sistem ni konkretno izdelan; na drugo kritiko pa v slogu njenega avtorja emfatično odgovarja, da je res grozljivo, ko oba partnerja tičita v klasifikacijskem močvirju in skuša en Münchhausen drugega za lase izvleči iz njega.

Kot v prejšnjih letnikih revije (in v zvezi z njimi) se tudi v lanskem letniku nadaljuje razprava o reformi UDK sistema. Švedski dokumentalist E. Öhman odgovarja kritiki H. Arntza (ki je kot podpredsednik FID pravzaprav začel to razpravo, o kateri smo obširneje poročali v Knjižnici 1971, str. 192) in mu očita (št. 2, str. 65—68), da ni pravilno navajal marsikaterga podatka iz študije B. C. Vickeryja in drugih sodelavcev Asliba; ta študija predvsem ni imela namena navajati konkordance med tezavri in hierarhičnimi klasifikacijami, ampak le določiti mesto klasifikacije v informacijski vedi. Zato je v Arntzovi kritiki očitna tendenca, da bi UDK predstavil v nezasluzeno slabi luči. Nove raziskave (ki so se jim poleg avtorja posvetili še R. D. Stueart, H. Wellich in C. Olivecrona) so dokazale, da na pomembnih znanstvenih področjih lahko s pomočjo UDK-vrstilcev opredelimo 90 odstotkov izrazov, ki jih navajajo Test in drugi tezavri; manj zadovoljiva je bila le primerjava med UDK in medicinskim Mesh tezavrom. Celotno problematiko pa znova osvetli obširna študija A. F. Schmidta »Misli k reformi decimalne klasifikacije« (št. 3, str. 105—113); avtor študije je vodja odseka za klasifikacijo pri Nemškem uradu za normiranje, član komisije FID/CCC za nemške izdaje UDK, torej eden tistih, ki je odgovoren za nadaljnjo usodo UDK, pa so se zato

mnogi uporabniki UDK, posebno na nemškem jezikovnem področju čudili in to tudi izrazili, da se namreč o zadevi doslej v javnosti ni nič izjasnil. Ko avtor pojasni utemeljene razloge za to, približe koj spočetka, da lahko samo takojšnja in drastična reforma zagotovi bodočo vlogo decimalne klasifikacije v mednarodni informatiki in dokumentaciji. Njegovi predlogi za reformo pa se najprej lotijo problemov organizacije in managementa; nato govori o strukturi bodoče UDK (o glavnih skupinah in razredih, o njihovi nadrobni podrazdelitvi in o možnosti množitve mest na raznih nivojih, o premakljivih fasetah); dalje predlogi poudarjajo, da bodoči UDK sistem ne sme biti zaporedje področnih klasifikacij, ampak mora biti enoten sistem brez križanj in srečevanj z dvojnimi mesti; tudi bo treba rešiti vrsto terminoloških vprašanj, saj je današnja UDK zlasti v tem pogledu v obupnem stanju; končno se predlogi še dotaknejo vprašanja notacije in tehnike UDK-izdaj. Tudi ni brez pomena posebni avtorjev ekskurz, v katerem poudarja, da gre za isti problem tako pri reformi UDK-strukture kot pri načrtu FID/CCC, ki predlaga, da bi se za Unisist lotili izdelave standardne notacije podatkov (Standard Reference Code).

Med članki, zanimivimi tudi za knjižničarje, naj omenimo samo še teoretično razpravo A. Diemerja (št. 2, str. 52—57), ki se v naslovu vprašuje: »Klasifikacija, tezavri, in kaj nato?«. Moderna informatika (zadnjih desetletij) kaže na značilni notranji razvoj, pri katerem prvo generacijo« opredeljuje načelo klasifikacije (iskanje klasifikacijskih sistemov), »drugo generacijo« problem tezavrov, pri »tretji« (nadaljnji) generaciji pa se postavlja vprašanje, kaj naj jo opredeljuje v okviru nje notranjega razvoja. Avtor tega in poimenuje to opredelitev s Kantovim

izrazom »Kopernikov obrat« v pojmovanju, kako posredovati znanje. Dosedanja informatika je zaznamovana z neke vrste platonizmom oziroma esencializmom, ki se odraža v treh osnovnih stališčih: v stališču, izvirajočem iz Platonovega nauka o pojmi in izrazih, da je dana absolutna identičnost med izraženo mislijo in pojmi samimi; v stališču, da je dana absolutna identičnost sporočene misli pri avtorju, informatorju in uporabniku; in v stališču, da je lahko klasifikacijski sistem po obsegu in vsebini absolutno univerzalen in enoznačen. Zaradi teh stališč je bilo dosedanje teoretično in praktično ukvarjanje s posredovanjem informacij vse preveč statično in strukturalno, daleč premalo pa se je ukvarjalo z dinamiko in diakroničnim (zgodovinskim) razvojem informema. Značilno je, da se je dosedanja informatika izčrpavala predvsem v eksaktnih in tehničnih vedah, kjer je statičnost do neke mere razumljiva; vendar opažamo tudi pri indeksiranju teh področij, bodisi ko jih vključujemo v klasifikacijske sisteme, bodisi da jih opredeljujemo z deskriptorji tezavrov, da pač informem vedno gledamo iz določene ozke perspektive in ga vidimo pač tako, kot ga lahko vidimo v postavljenih okvirih. Tako pa so dani okviru (sistemski ali terminološki) že razlaganje (interpretacija) informema, pri njegovem posredovanju pa tudi manipulacija z njim. Kolikor bolj pa stopajo v informatiko tudi področja duhovnih in družbenih ved (doslej zanemarjena), toliko bolj postaja taka interpretacija in manipulacija nevarna. Ker je informem po svojem bistvu komunikativen (sporočilo je namenjeno nekemu) in ker je naloga informatorja, da informem zvesto prenese uporabniku, zato vidi avtor v skrbi za uporabnika informacije »tretjo generacijo« nadaljnega razvoja informatike. Takšni ali dru-

gačni doseđani instrumenti posredovanja informacije bodo ohranili svojo vlogo instrumenta, nikakor pa ne morejo biti ali ostati instrumenti manipulacije. Da bo uporabnik pred njimi zaščiteno, bo treba najti vrsto novih pomagala, ki bodo uporabnika usmerjala v iskanje pravih zvez, obsegov in odnosov. Kakor se zdi ideja o nekem univerzumu znanja romantična, bo vendar potrebno, tako zaključuje avtor svoja izvajanja, ustvariti predvsem univerzalni leksikon, v katerem naj bi bila vsaka beseda in podatek razložena v smislu opozorila na iskanje informacije. Za konec naj le omenimo, da so ob teh novih pogledih še posebej zanimivi tudi drugi članki, ki se ukvarjajo s problemi uporabnika informacij, zlasti obširno poročilo o zborovanju nemških dokumentalistov (Bad Dürkheim, oktobra 1972) pod naslovom »Uporabniki in pojmovno usmerjena obdelava podatkov« (št. 6, str. 239—246).

Stanislav Kos

Vjesnik bibliotekara Hrvatske.

Zagreb, Hrvatsko bibliotekarsko društvo 1971. God. XVII. Br. 1/2—3/4. 244 + IX str. + pril. 8⁰. Ilustr.

Sedemnajsti letnik revije hrvatskih kolegov je posvečen v glavnem splošnim problemom, ki zanimajo prav tako kot njih tudi nas. Tako govori Eva Verona o kataložnem in bibliografskem opisu in njegovem poenačevanju, Branko Tomečak pa v naslednji dvojni številki razmišlja o Pravilniku i priručniku za izradbu abecednih kataloga Eve Verone.

O problemu uporabe DK glede na novejšo skrajšano izdaje govori Mira Mikačić.

O uporabi računalnikov v knjižnicah pišejo v dveh člankih Leo

Budin, Aleksandar Szabo, Velimir Cvitaš in Vladimir Obelić. Najprej so podani splošni podatki o delu računalnika. Nato so našteane možnosti, ki jih s pomočjo računalnika lahko izrabi knjižnica. To so predvsem razne informacije in izdelovanje katalogov, bibliografij, popisov, kazal itd. Prva dva avtorja ugotavljata, da smo pri uporabi računalnikov pri nas v veliki zamudi in da bo treba zamujeno čimprej nadomestiti. Prvi poskusi so bili opravljeni na Elektrotehnični fakulteti v Zagrebu. Leta 1970 pa se je začela akcija za ustanovitev Sveučilišnega računskega centra v Zagrebu, ki bi ga uporabljale univerza, Nacionalna i sveučilišna biblioteka in še razne znanstvene ustanove v Zagrebu in drugod. Nacionalna i sveučilišna biblioteka ima v načrtu izdajo nacionalne bibliografije, izdelavo predmetnega kataloga, avtomatizacijo poslovanja itd.

Druga dva avtorja govorita v svojem članku o rezultatih dela pri izdelavi programa za obdelavo bibliotečnega gradiva na računalniku IBM 1130 Elektrotehnične fakultete v Zagrebu. Izkušnje tega dela lahko pomagajo pri nadaljnjem izpopolnjevanju dela na računalniku.

Od krajših pregledov, ocen in prikazov bi omenili predvsem tiste, ki zadevajo Slovence, tj. nekrolog pokojnemu Josipu Rijavcu in očni Priročnik za poslovanje specialnih knjižnic in Janeza Logarja Uvod v bibliografijo.

Boža Pleničar

Zeitschrift für Bibliothekswesen und Bibliographie. Zweimonatsschrift. (Organ des Vereines Deutscher Bibliothekare und des Vereines der Diplombibliothekare an wissenschaftlichen Bibliotheken)